

یادداشت

به مناسبت روز علوم اجتماعی ایران!

محمدحسین علایی
 جامعه‌شناس

۱۲ آذرماه هر سال مصادف با سالروز تولد استاد غلامحسین صدیقی روز علوم اجتماعی ایران نامگذاری شده است. در ابتدای این جستار این روز را به همه همکاران و دانشجویان عزیز و هم علاقمندان به علوم اعزیزمان مبتنی به می‌کنم. از اهمیت کشور عزیزمان مبتنی به انبوهی از مسائل و آسیب‌های اجتماعی کوچک و بزرگ است و اساسا بحران های ریز و درشتی در عرصه فرهنگ و اجتماع قابل احصا و اشاره است اهمیت پژوهش‌های حوزه علوم اجتماعی در دهه‌های اخیر از ضرورت و اهمیت انکارناپذیری برخوردار شده است. به لحاظ تاریخی نیز مواجهه ما با مدرنیته باعث شده است علوم انسانی و اجتماعی در راستای شناخت ویژگی‌های جوامع جدید اهمیت بسزایی را در میان سایر رویکردها به‌خودش اختصاص داده است. از طرفی وقوع انقلاب مشروطه و انقلاب اسلامی و ظهور جنبش‌های اجتماعی به اهمیت این شاخه از علوم انسانی و معارف اجتماعی افزوده است. با وجه نظری اجمالی به تاریخچه علوم اجتماعی ایران می‌توان دریافت ضرورت شناخت ویژگی‌های خاص تاریخی و اجتماعی ایران از همان آغاز از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده است که علمای علوم اجتماعی در ادوار گذشته و متقدمین و آباء علوم اجتماعی به آن توجه کرده‌اند. امروز برای نیل به توسعه و تحقق آرمان عدالت اجتماعی و فائق آمدن به بی‌عدالتی‌های اجتماعی و اقتصادی در رغم دشمنی‌های نظام سلطه بی تردید به علوم انسانی و اجتماعی و جامعه‌شناسی توسعه و ... پیش از این بیش نیازمندیم. در اینجا لازم است به اهمیت پژوهش‌های که می‌بایست ذیل «مطالعات پساستعماری» صورت پذیرد نیز به عنوان یک ضرورت اشاره کنیم. همچنین می‌طلبد در چنین روزی از همه علاقمندان به سرنوشت جامعه

طایفه تاریخ

زندگی و مرگ نلسون ماندلا، «اسطوره آزادی»

نلسون ماندلا ۱۸ ژوئیه سال ۱۹۱۸ در یک خانواده تمبو در روستای کوچک موزو در ناحیه متاتا مرکز مناطق ترانسکی از استان کیپ در کشور آفریقای جنوبی به دنیا آمد. ماندلا در ۷سالگی نخستین عضو خانواده بود که به مدرسه پا گذاشت، وی در مدرسه توسط یک معلم متدیست، با تبعیت از نام هوراسیو نلسون دریاسالار انگلیسی «نلسون» نامیده شد. وقتی ۹ساله بود پدرش از بیماری سل درگذشت و چونگینتاپا، نایب السلطنه سرپرستی وی را برعهده گرفت. در یک مدرسه تبلیغی ولسلی در همسایگی محل زندگی نایب السلطنه مشغول به تحصیل شد. براساس رسوم تمپو، در ۱۶سالگی تشریف، و در موسسه شبانه روزی کلارک بری، مشغول به تحصیل فرهنگ غرب شده جای ۳سال، در ۷سال مدرک مقدماتی خود را اخذ کرد. در ۱۹سالگی، در سال ۱۹۳۷، به هلدتون، دانشکده ولسلی در فورت بیوفورت رفت و به ورزش‌های بوکس و دوومیدانی علاقمند شد. پس شرکت در کنکور، شروع به تحصیل در مقطع کارشناسی در دانشانه فورت هار کرد. ماندلا در پایان سال اول تحصیلات خود، در تحریم شورای نمایندگان دانشجویان که در اعتراض به سیاست‌های دانشگاه انجام گرفت شرکت کرد، و پس از آن از فورت هار شارجا شد. ماندلا به محض ورود به ژوهانسبورگ، به عنوان نگهبان معدن شروع به کار کرد. در حین کار، تحصیلات خویش را به صورت مکاتبه‌ای در دانشگاه آفریقای جنوبی (UNISA) به اتمام رساند و پس از آن شروع به تحصیل در رشته حقوق در دانشگاه وینواتر سرند کرد. پس از آنکه حزب ملی گرا که اکثریت اعضای آن را آفریکانس‌های طرفدار سیاست جدایی نژادی آپارتاید تشکیل می‌دادند در انتخابات ۱۹۴۸ پیروز شد، ماندلا در مخالفت کنگره ملی آفریقا در سال ۱۹۵۲ با اربازان قیمت در اختیار آن دسته از سیاهانی که قادر به برخورداری از نمایندگی قانونی نبودند قرار می‌دادند. ماندلا که در آغاز طرفدار مبارزه عمومی غیر شونت امیز بود، در ۵ دسامبر ۱۹۵۶ به همراه ۱۵۰ تن دیگر دستگیر شد و متهم به خیانت شد و تا سال ۱۹۶۱ ادامه یافت و همگی آنان تبرئه شدند. تا سال ۱۹۵۲ تا ۱۹۵۹ با روی کار آمدن طبقه جدیدی از فعالان

داستانک

کار اصلی ام بیکاری است

فیض شریفی
 نویسنده

علی مصفا گفت: «عملا متقاعد شده‌ام که اصلا نمی‌توان کاری کرد، کار اصلی من بیکاری است، حالا فیلمی بازی نمی‌کنم و فیلمی هم نمی‌بینم...» یادم می‌آید، در دوران پیشاکرونا و اپنلا، در یک شبکه بزرگ فیلمسازی و آهنگ‌سازی و تئاتری افتاده بودم. برای یکی فیلمنامه می‌نوشتم، تیم‌های دیگر نمایشنامه می‌نوشتیم و حتی بازی می‌کردم. بزاز می‌روم به عقب، عقبت، شاگرد پدر و مادر علی مصفا بودم. مظاهر مصفا، شاعر کلاسیک در سال ۵۶ می‌گفت: ۶۰ هزار تومان حقوق می‌گیرم، چند کار دارم، رئیس فلان دانشکده در قم هستم، استاد دانشگاه تهران هستم ... با مادر علی مصفا، امیر بانو کریمی درس غزل‌های کلاسیک را پاش میکردم، شعری از سعیدی خوانند: «گر التماس برآمد، هلاک باکی نیست/ کجاست تیر بلا گو بیا که میسریم...» من گفتم: «کجاست تیر بلا گو بیا که من سیریم» بهتر نیست؟ گفت: «بگذار با همسر صحبت کنم، او همه

یادداشت

این بار میلیارد دلاری

احسان‌داری
 روزنامه‌نگار

در روزگاری که مردم تحت شدیدترین فشارهای معیشتی بوده، روان و روح و جسمشان خسته و متلاطم بوده، اخبار تخلفات و فساد آن‌هم چند میلیارد دلار از هر تلخی، تلختر است. فسادهایی که تمامی ندارد، فقط هر بار ابعاد و اعداد آن گنده تر می‌شود. اما چرا تلخ است؟ در بحث حجاب همه می‌ببینم طی یک سال گذشته افراد و نهادهای مختلف که خود را متولی و مسئول حاکم کردن حجاب

مشارکت

راز آلودترین سازه باستانی دنیا با قدمتی بیشتر از اهرام ثلاثه

در نزدیکی مرز سوریه و ترکیه، یعنی در محدود کردستان ترکیه و در استان شانلی اورفه ترکیه یک سایت باستانی با قدمتی چند هزارساله قرار گرفته که مملو از شگفتی‌های بسیار است. قدمت این تپه تاریخی به حدود دوازده هزار سال پیش می‌رسد و شواهدی در آن وجود دارد که ثابت می‌کند این منطقه کهن‌ترین مکانی است که برای پرستش و انجام رسوم دینی استفاده می‌شده است. قدیمی‌ترین خرسنگ‌های دنیا که قدمت آن‌ها به دوران نوسنگی پیش از اختراع سفال می‌رسد، در این منطقه یافت شده‌اند. حتما از خودتان می‌پرسید خرسنگ دیگر چه چیزی است؟ به پخش‌تاریخ بر روی هم چیده شده باشد تا سازه‌های یا یادمانی را پدید بیاورد. یک سازه خرسنگی می‌تواند از یک تخته‌سنگ تنها هم تشکیل شده باشد. در سازه‌های خرسنگی ملات یا دوغاب به کار نرفته بلکه تخته‌سنگ‌ها از راه چینش قفلی بر روی هم سوار شده‌اند. در گوبکلی تپه ترکیه حداقل بیست خرسنگ دایره‌ای شکل که ارتفاع آن‌ها به حدود شش متر هم می‌رسد یافت شده است.

الکس پیلو - کوبا

روزنامه‌نگاری

گر صبر دل از تو هست و گر نیست هم صبر که چاره دگر نیست ای خواجه به کوی دلستانان زنهار مرو که ره به در نیست دادند جهانیان که در عشق اندیشه عقل معتبر نیست گویند به جانبی دگر رو وز جانب او عزیزتر نیست گرد همه بوستان بگشتم بر هیچ درخت از این ثمر نیست من درخو تو چه تحفه آرم جانست و بهای یک نظر نیست

مجاز

وقتی عصبانی و کلافه می‌شیم همه‌ی خشممون رو سر اون بیچاره‌های خالی می‌کنیم که عاشقانه دوستمون داره و کنارمونه. انگار که وظیفشه بهمون عشق بوزه و کج‌خُلقی‌هامون رو تحمل کنه. غافل از اینکه به روز همون شخص مهریون صبرش تموم میشه و واسه همیشه مارو ترک می‌کنه. (پشه خسته)

کسی که تنوسته نفر قبلی‌ای که تو زندگیش بوده رو فراموش کنه و مدام تو فکرشه، بهتره پاشو تو زندگی همیچ بنی بشی نذاره! گناه اون نفر دوم چیه آخه؟! انسان باشیم. (s.kh)

دوستم می‌گفت چند سال پیش با ماشین بابام تصادف کردم، بابام که فهمید هرچی از دهنش دراومد بهم گفت و جلوی همه سکه به پولم کرد، تا اینکه بابابزرگم سررسید، با خودم گفتم خداروشکر نجات پیدا کردیم الان پشتم درمیداد، گمت بابابزرگم با صدای بلند گفت بهش فحش نده بگیر قشنگ مثل سنگ بزنش تا آدم شه. (خلخالگر)

من از تذکر دادن بدیهیات خجالت میکشم، مثلا شرمم میاد که به همسایه بالاایم بگم که ساعت ۱۰ شش نباید چیزی رو با کفش روی زمین بکوبه، چون این مساله انقدر واضحه که با تذکر دادن حس می‌کنم دارم بهش توهین می‌کنم، منوچه‌چشم چی میگم؟ (Babak Khandaghabadi)

تقدیرنامه

نگرانی دانشمندان در مورد انتشار بی‌سابقه کربن در سال ۲۰۲۳

تحقیقات جدید نشان می‌دهد که انتشار کربن از سوخت‌های فسیلی در سال ۲۰۲۳ به سطوح بی‌سابقه‌ای افزایش یافته است که عمدتاً ناشی از افزایش انتشار در هند و چین می‌شود. براساس گزارش سالانه بودجه کربن جهانی، تخمین زده می‌شود که انتشار دی‌اکسید کربن فسیلی (CO۲) در سال ۲۰۲۳ به ۳۶.۸ میلیارد تن خواهد رسید که نشان دهنده افزایش ۱.۱ درصدی نسبت به سال گذشته است. در حالی که برخی از مناطق، از جمله اروپا و ایالات متحده، کاهش انتشار دی‌اکسید کربن فسیلی را تجربه می‌کنند، روند کلی صعودی است. این گزارش تفاوت‌های منطقه‌ای قابل توجهی را در روند انتشار نشان می‌دهد. به عنوان مثال، انتظار می‌رود در سال ۲۰۲۳، انتشار گازهای گلخانه‌ای ۸.۲ درصد در هند و چهار درصد در چین افزایش یابد، در حالی که پیش بینی می‌شود در اتحادیه اروپا ۷.۴ درصد، ایالات متحده سه درصد و سایر کشورهای جهان ۰.۴ درصد کاهش یابد. دانشمندان نسبت به احتمال افزایش مداوم گرمایش جهانی از ۱.۵ درجه سانتی‌گراد (۲.۷ درجه فارنهایت) در طی حدود هفت سال، ابراز نگرانی می‌کنند. آنها بر سرعت ناکافی تلاش‌های جهانی برای کاهش مصرف سوخت‌های فسیلی تأکید دارند که برای جلوگیری از تغییرات خطرناک آب و هوایی بسیار مهم است. این گزارش همچنین به کاهش جزئی در انتشارات ناشی از تغییرات کاربری زمین، مانند جنگل زبایی اشاره دارد، اما تأکید می‌کند که این کاهش‌ها برای متعادل کردن نرخ فعلی احیای جنگل‌ها و جنگل کاری کافی نیست. پیش‌بینی می‌شود که مجموع انتشار دی‌اکسید کربن جهانی، همراه با مصرف سوخت‌های فسیلی و تغییرات کاربری زمین، به ۴۰.۹ میلیارد تن در سال ۲۰۲۳ برسد. این رقم منعکس‌کننده سطوح سال ۲۰۲۲ است و نشان دهنده یک «سکون» ۱۰ ساله است. این رکود در تضاد کامل با کاهش شدید انتشار مورد نیاز برای دستیابی به اهداف آب و هوایی جهانی است. یک گروه تحقیقاتی متشکل از دانشمندان دانشگاه اکستر، دانشگاه انگلیا شرقی (UEA) و بیش از ۹۰ موسسه دیگر در سراسر جهان، نیاز فوری به انجام اقدامات در این مورد را خاطر نشان کردند. پروفیسور پیر فریدلینگشتاین از موسسه جهانی سیستم‌های اکستر در بیانیه‌ای گفت: تأثیر تغییرات آب و هوایی در اطراف ما مشهود است، اما اقدام برای کاهش انتشار کربن از سوخت‌های فسیلی به طرز نارسا بوده است.

مردگان بوده؛ اما با حفاری‌های بیشتر به چیز بسیار بزرگ‌تری برخورد کردند! معماری خاص و مهارت زیادی که در ساخت این تپه باستانی به‌کاررفته است نیز دانشمندان را متحیر کرده است. معبد نوسنگی گوبکلی تپه گواهی برپایان عصر یخبندان و آغاز روستائیشینی انسان‌ها است، اما چیزی که بیشتر از همه باعث شده گوبکلی تپه به یک مکان اسرارآمیز تبدیل شود، دفن ناگهانی و به فراموشی سپردن آن است! ظاهراً حدود هزار سال قبل از میلاد مسیح این مکان به‌یکباره زیر خروارها خاک دفن شده و به دلایل نامعلومی به مدت ۵۰۰۰ سال به فراموشی سپرده شده و متروکه شده است! شما چه فکر می‌کنید؟ آیا گوبکلی تپه واقعا یک مکان مقدس و پرستشگاهی خاص بوده یا دروازه‌ای برای ورود فرازمینی‌ها؟ یا شاید هم دروازه‌ای به جهانی دیگر بوده است! کاوش و جست‌وجو در این تپه باستانی همچنان ادامه دارد و دانشمندان در تلاش هستند تا رازهای بیشتری از این منطقه کشف، اما با هر کاوش جدید یا یک راز جدید مواجه می‌شوند! تا به‌حال تنها ۵ درصد این منطقه مورد کاوش و حفاری قرار گرفته و اینکه در پنجاه‌آینده چه رازهایی از این منطقه برهلا شود، مشخص نیست!